

dannet sig. I Grandelavet genkender vi Rigets Samfund, hvor Modsætning og Samspil skaber de stærkeste Kræfter i dansk Kultur.

DET DANSKE LANDBRUGS HISTORIE, redigeret af Statskonsulent *K. Hansen*. G. E. C. Gad. 1924 ff.

Endelig er det i mange Aar med saa stor Spænding imødesete Værk om det danske Landbrugs Historie begyndt at udkomme. Det udgives paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af en Række af fagkyndige Medarbejdere af Statskonsulent *K. Hansen*, der selv har sat det gamle danske Landbrug saa smukt et Minde ved sin Ordning og Røgt af Landbrugsmuseet i Lyngby.

Det er et længe følt Savn, der her er tilfredsstillet, og efter de hidtil udkomne Hefter (6) tør man sige, at der her er skabt en Haandbog, som i lige Grad vil være nyttig for den, der af videnskabelige Grunde ønsker at sætte sig ind i de fastslaaede Resultater af de tidligere Aars Forskning, som den vil være kærkommen og underholdende Læsning for den læge Læser, Landbrugeren som Byboeren, der paa klar og overskuelig Vis ønsker at belæres om de skiftende Kaar og Metoder, hvorunder dette vort gamle Bondelands bærende Erhverv har været drevet fra Oldtiden gennem Middelalderen og op til den nærmeste Nutid.

I de første 3 Hefter, paa lige ved 240 Sider, skildrer en saa kyndig Fagmand som Statskonsulent, Dyrlæge *J. Jensen Hestens Historie*. Fremstillingen samler sig især om den rationelle Hesteavl fra kort før 1800 og op til Nutiden med udførlig Redegørelse for de forskellige Avlscentre og de mest berømte Raceheste og deres Afkom. Der gøres Rede ikke blot for Statens Indgriben gennem forskellige Forordninger, men ogsaa for det private Initiativ og den mønstergivende Raceavl og opildnende Virksomhed, der udgik fra de kongelige Stutterier og fra de mange private Godsejeres Stalde.

Det kan imidlertid ikke nægtes, at den ældre og ældste Tid er noget stedmoderligt behandlet. Ikke blot er Oldtid og Middelalder kun behandlet paa 5 knebne Sider, men ogsaa Tiden indtil

de store Landboreformer maa nøjes med knap 14 Sider. Nu kan man maaske ganske vist efter hele Værkets Plan ikke forlange omfattende selvstændige Kildestudier, men naar man ser det vældige og ganske uudnyttede Kildestof, der henligger i Rigsarkivet, saa beklager man, at man er blevet narret for den Glæde, det vilde have været at se dette store Stof, især fra det 17. og 18. Aarh., blive levende for os ved den kyndige Behandling fra denne Fagmand, der samtidig ejer Evnen til at fremstille sine Resultater saa livfuldt som Tilfældet er her. Udover det trykte Kildemateriale i Forordninger, Kancelliets Brevbøger, eller i trykte Værker — som f. Eks. C. Christensen (Hørsholm) o. fl. — ses ældre Arkivmateriale ikke at være benyttet i nogen Udstrækning. Afsnittet handler derfor ikke om »Hestens Historie« i Danmark, men fortrinsvis om den rationelle Hesteavl's Historie fra Reformtiden i 18. Aarh.s Slutning til Nutiden; men paa dette mere begrænsede Omraade, som maaske ogsaa er det, der mest vil interessere Hovedparten af Værkets Læsere, byder Afsnittet detaljeret og fyldig Underretning.

Statsgeolog V. *Milthers* har paa 74 Sider skrevet om Danmarks Jordbund, og viser her de samme Egenskaber, som altid særpræger denne Forskers Arbejder, den klare, letfattelige og underholdende, i bedste Forstand populære Fremstillingsform, den prisværdige Mangel paa faglig Specialist-Snæverhed, der viser Forstaaelse og Interesse for Nabovidenskaberne, Arkæologien og Historien til den ene Side og den praktiske, rationelle Ingeniørvidenskab til den anden, se f. Eks. Afsnittet om Udtørring af Søer og Inddæmning til Landvinding fra Havet.

Størst Interesse for dette Tidsskrifts Læsekreds vil utvivlsomt det store Afsnit have, der handler om Jordens Besiddelse og Brug, som er udarbejdet af *O. Christensen*, Tune Landbrugsskole. Kun den, der er dybt fortrolig med dette Emne og den udstrakte Litteratur derom, saaledes som Forf. viser sig at være, har kunnet give en saa fortræffelig Oversigt som denne.

Efter en kortere Oversigt over Landbruget i Oldtid og tidlig Middelalder, følger et Kapitel om Landsbyens Opstaaen, hvori heller ikke savnes en Redegørelse for Stednavneforskningens

Hovedresultater. Maaske kunde man rette den Anke imod dette Afsnit, at det i noget for høj Grad bygger paa P. Lauridsens Teorier. Denne Forfatter har ganske vist været Grundlægger af en paa dansk Grund helt ny Metode, men han er paa flere afgørende Punkter blevet Genstand for en virkningsfuld Kritik fra *Henrik Larsen* (Aarbøger for nord. Oldk. 1918), og før sin Død indrømmede P. Lauridsen til Anm., at han følte sig overbevist om Berettigelsen af Henrik Larsens Kritik, baade m. H. t. dennes Opfattelse af Landsbyformernes Udvikling og af Bolskiftet og endnu ældre Skifteformer. Efter Henrik Larsen — hvis Afh. forøvrigt fik en meget anerkendende Omtale i dette Tidsskr. III 209 af Dr. Marius Kristensen — skulde den gamle P. Lauridsenske Deling af Bytyperne i »Rundby«, »Langby« og »Terrænby« ikke mere kunne opretholdes, men den ældste Bosættelsesform skal være Rækkebyen, en enkelt Gaardrække (altsaa oftest svarende til, hvad P. L. kalder »Terrænby«), hvoraf senere har kunnet udvikle sig Byen med de to parallelle Gaardrækker (»Langby«), og, naar disse lukkes med nye Gaarde for Enderne, opstaar den Form, som P. L. kalder »Rundby«. Af størst Vigtighed er det dog, at H. L. har paavist, at de danske Landsbyers Gaarde og Vange ikke ved en fuldstændig Revolution i Middelalderen er blevet omrebete og regulerede, og at Solskiftet, der hvor det er foretaget, ingenlunde har omkalfatret Byplanen saa radikalt som af P. L. antaget, men at Udviklingen har været gradvis, Gaard er lagt til Gaard, Vang til Vang, saaledes at en Rekonstruktion af de ældgamle Forhold meget vel lader sig udføre ved et taalmodigt Studium af de senere. Denne Opfattelse, som jo er langt mere frugtbar for Forskningen end den tidligere, burde kraftigt have været understreget.

Fraset denne Mangel for den ældre Tids Vedkommende, er dog hele den vigtigste Litteratur udnyttet og suppleret med mangfoldige selvstændige og overbevisende Betragtninger, og derved er det lykkedes Forf. at skabe et ganske fortrinligt Overblik over det store og omfattende Emne, lige fra de ældste Tider og helt op til 1925.